

Atâ, Kaza ve Kader Münasebetleri

“Cenab-ı Hakk’ın atâ, kaza ve kader namında üç kanunu vardır. Atâ, kaza kanununu, kaza da kaderi bozar. Meselâ: Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. O kararın infazı, kaza demektir. O kararın iptaliyle hükmü kazadan afvetmek, atâ demektir. Evet yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, atâ da kaza kanununun kat’iyyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek atânın kazaya nisbeti, kazanın kadere nisbeti gibidir. Atâ, kaza kanununun şümülünden ihraçtır. Kaza da kader kanununun külliyetinden ihracıdır. Bu hakikate vâkıf olan ârif: 'Ya İlahî! Hasenatım senin atâ’ndandır. Seyyiatım da senin kazandandır. Eğer atân olmasa idi, helâk olurdum.' der.”⁷⁶

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı üzere, atâ, bir şey hakkında verilen *kararın iptali* ve hükmün kaza edilmekten affedilmesi şeklinde tarif edilmektedir. **Atâ** denilince, O Rahîm-i Kerîm’in ve Gafûru’r-Rahîm’in **af ve ihsanı** anlaşılır.

Atânın kaza kanununu, kazanın da kaderi bozmasını şöyle açıklayabiliriz:

Bir padişahın umumî kanunları yanında bir de belli günlerde tatbik ettiği af ve atâ kanunu vardır. Padişah o günlerde, suçlulardan bir kısmını afveder, diğer bir kısmının cezalarını hafifletir, bir kısım raiyetinin ise rütbelerini yükseltir ve maaşlarını artırır. İşte, daha önce umumî kanunla takdir edilen ceza, rütbe ve maaşlar bu atâ kanunuyla yürürlükten kaldırılmış olur. Meselâ, bir şakînin işlediği bir suça karşılık on yıl hapis yatması takdir edilmiş olsun. Atâ kanunuyla bu cezanın afvedilmesi hâlinde artık ceza infaz edilmez ve atâ, kaza kanununu bozmuş olur. Cezanın kaza edilmemesiyle de kader kanunu, yâni onun suçuna mukabil takdir edilen on yıllık hapis cezası bozulmuş olmaktadır.

İşte, bu misâl gibi, insanların işledikleri günahlara karşılık, kendilerine takdir edilen uhrevî cezalar Cenâb-ı Hakk’ın atâ kanunuyla, yâni O’nun af ve ihsanıyla kaza edilmekten alıkonmakta ve böylece atâ kanunu, kaza kanununu bozmaktadır. Aynı şekilde, kazanın bozulmasıyla kader kanunu da bozulmuş, takdir edilen ceza değişikliğe uğramış olmaktadır.

Diğer taraftan, atâ, kaza kanununun şümülünden ihraçtır, denmektedir. **Şöyle ki**, bir günah için takdir edilen ceza küllî bir kanun iledir. Yâni, şu suçu işleyene şu ceza verilir, şeklindeki takdir, küllîdir. Söz konusu suçu işleyen bir kimsenin tövbe etmesi hâlinde, günahının affedilmesi ile kaza kanununun şümülünden bir ihraç durumu

---

hâsıl olmaktadır. Bu ise aynı zamanda, kader kanununu külliyetinden bir ihraç mânâsındadır. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Eğer Allah, insanları zulümleri yüzünden hemen cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı kalmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler.”77

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız kaide, kaderin değişip değişmediği sorusunu hatıra getirmektedir. Bu noktada şunu ifâde edelim ki, İlm-i İlâhî'nin değişmesi muhaldir. Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak bütün hâdiseler gibi, atâ kanununun tatbikatı da o ilmin şümûlündedir. Bu kader değişmez. Değişiklikler sabit ve derin olan **Levh-i Mahfûz**'un daire-i mümkinat ta bir defteri ve yazar bozar tahtası hükmündeki **Levh-i Mahv ve İsbat**'ta olmaktadır. Önce takdir edilen nice cezalar, daha sonra tevbe vesilesiyle ve atâ kanunu ile afvedilmekte, Levh-i Mahv ve isbat'tan silinmekte ve kaza edilmemektedir. Eğer böyle olmasa idi, yapılan duaların, edilen tevbelerin ve verilen sadakaların bir manası olmazdı. Nitekim bir âyet-i kerîmede şöyle buyrulmaktadır:

“Allah dilediği şeyi mahveder(siler) ve dilediğini isbat eder. Nezdinde kitabın aslı olan Levh-i Mahfûz vardır.”78

Dipnotlar:

76. Mesnevi-i Nuriye.

77. Nahl Suresi, 16/61.

78. Ra'd Suresi, 13/39.